

Един холандец с българско сърце

Тъкмо бях се задълбочил в рисуването на поредния търновски пейзаж, когато вратата на ателието ми се отвори тихо и влезе мъж на достолепна възраст и плахо попита:

- Търся Сашо Филев.

Вдигнах глава и се загледах в мъжа, направи ми впечатление, че говореше прекрасно български, но с акцент. В първият момент не се заинтересувах много от посетителя, защото при мен влизат най-различни хора – българи и доста чужденци с интерес към изкуството.

Огледах го, пред мен стоеше здрав, набит мъж с мустаци, леко побеляла коса и с особено излъчване. Представи се:

- Казвам се Якоб ван Бейлен. С Вас се познаваме от доста години.

Изненадах се. Спомените от младостта ми нахлуха в главата и часовникът на времето се върна назад с повече от четиридесет години. Тогава пак пред мен стоеше русокос младеж с дълга коса, светли очи, истински северняк. Беше с раница на гърба и изглеждаше много екзотично, поне за мен. Заговорихме се, аз на моя развален немски от гимназията. По него време бях студент и играех в танцов състав. Така намерихме обща тема за разговор, тъй като той проявяваше интерес към българския фолклор. Поканих го гостоприемно в къщи и вечерта премина в безкраен разговор за двете държави – България и Холандия - за обичаите, за хората. Още тогава ми направи впечатление силният му интерес към нашия фолклор, обичаи и нрави. Малко се чудех какво толкова е открил в една малка и бедна държава. Е, тогава бяхме социалистическа държава с петилетки и високи огради, които трудно се прескачаха. Не всеки можеше да пътува, задължително трябваше да е партиен член и да има гарант. Отклоних се май....

На заранта изпратих моят неочакван симпатичен гост. Той имаше свой маршрут, искаше да види още много от нашата страна. Завидях му малко за това, че има свободата и възможността да пътува навсякъде и да види света. То и ние от време на време излизахме на турнета с танцовия състав, но до всеки студент имаше и по едно ченге, уж ръководител...Времената бяха такива. То, не че сега не ни следят... Пак се отклоних...

И така се разделихме с Якоб тогава, преди четиридесет и кусур години, та чак сега отново да се преоткрием и опознаем. Името му всъщност е Яаап, но за по-лесно му казваме Якоб и той не се сърди за това.

Дълга и заплетена е житейската история на този интересен и интелигентен човек. Син на рибар, най-голям от деветте деца, завършил право, икономика, с много странни интереси и с много обич към България.

Неговото постоянно пребиваване в Търново от около две години, ми даде възможност и *още дава* да навляза по-детайлно в неговия живот, мисли и идеи.

Нашите срещи станаха почти ежедневни и полека-лека започнах да реда ребуса на неговия, пълен с интересни факти, живот. По някога ми се иска да намеря всяка част от пъзела и да го опиша, но се страхувам, че разказът ми ще

се превърне в многотомен роман. Не знам имам ли право да надниквам в житието и битието на един човек, но ако правя това, го правя за да изразя удивлението и радостта си от един чужденец по-българин от българите . По-знаещ за нашата история, бит и нрави. Чужденец, който с удоволствие танцува българските танци и пее български песни.

И ние едно време се събирахме, хапвахме, пийвахме и пеехме дори. Ама сега, как да пееш, като чакаш пето число на месеца за аванс и двадесет и пето за заплата и се чудиш кое по-напред да платиш - тока ли, парното ли, за храна и дрехи ли...

И на море ходихме, но то до морете вече не може да се стигне – хотели, хотели, ... Пак се отклоних...

Та, приказката ми беше за моят приятел Якоб. Връщам се назад, за да надникна в живота и битието му от най-ранни години. Детството му преминава в Катвейк – малко, спретнато селце, близо до морето. Към днешна дата е шейсет хиляден град. Семейството му е било силно религиозно, особено майката. Бащата работи като рибар и постоянно пътува с кораб в морето, за да изхрани деветте деца. Якоб, най-големият, помага на майка си от рано в отглеждането на по-малките деца. Живеели скромно, направо бедно.

Якоб от рано проявява интерес към широкият свят и пътуванията. На седемнадесет години с колело, подарено му от църквата, тръгва да обикаля света. Отначало – Холандия, после Германия, Франция, чак до Англия, където колелото му се предава – гумите са износени до край. Якоб го подарява на едно дете и продължава пътешествието си през цяла Англия на автостоп с едни спален чувал на гърба. Интересът му към непознатото не го напуска. Младежкият му ентузиазъм го кара да обикаля цяла Европа, да изучава обичаите на различните народи, облеклата им, танците.

- Стигал съм чак до Китай – весело ми споделя моят приятел, когато сме заедно и ми показва стари снимки и карти, които е ползвал при своите пътувания. - И все пак, България остана в сърцето ми – допълва той.

От честите ни срещи и разговори продължавам да сглобявам мозайката на биографията на холандеца. Студентски години, фолклорни формации, пътувания... Следват работав банка, правен факултет, стопанска финансова дейност. Всичко това не пречи на Якоб да танцува в състав, на който след време става ръководител. Темпераментът на българските танци, красотата и екзотиката на българските костюми завладява много негови връстници. Наричат своя състав „Чубрица” /Защо ли? /. Обикалят градове в Холандия и съседните държави и представят българският фолклор от динамични танци и двугласни български народни песни.

- Често посещавах България – споделя Якоб. – Дори веднъж ме арестуваха, в Сърбия, по чешките събития... Мислеха ме за български шпионин, защото на раницата ми имаше българско знаме. Обичам България, тя е моята втора Родина. – завършва моят приятели и започва да пее „Руфинка болна легнала” –родопска песен, която дори българите трудно могат да изпълнят.

Годините минават с преломни моменти на радости, раздели, пътешествия, изпълнени с много емоции. Седнали на чардака на къщата му, обвит от лозници с натезжали гроздове, наслаждавайки се на прекрасната гледка към Стара планина, отпиваме чай от горски билки, а аз малко по малко подреждам своята мозайка. Всъщност, на Якоб.

- Когато ни е топло – пием чай – подхвърля Якоб

- А ние, когато ни е топло, пием бира и ни става още по-топло – контрирам го аз.

Разговорът ни отново влиза в своето русло, отново се връщаме години назад, изпълнени с премеждия, формалности, пречки, нови хоризонти за моя приятел Якоб.

- Когато се оженихме с моята първа съпруга – продължава холандецът – решихме да попътуваме без да мислим до къде ще стигнем, къде ще спим, какво ще ядем и кога ще се върнем - нещо нормално за млади хора. Извадихме една карта, насочих се към източната част на света, затворих очи и с пръст посочих картата. Когато отворих очи пръстът ми сочеше Китай. С моята съпруга се спогледахме. Изненадата беше голяма. Защо не? Нов свят, нови хора, нови премеждия. Започнахме да работим за нашият съвместен проект. Подготовка, визи, контакти с хора – едно сериозно проучване за този сериозен маршрут. Макар че за нас, европейците, на пръв поглед нямаше пречки за пътуването, оказа се, че съвсем не е лесно да навлезеш в сърцето на социалистическия лагер – СССР, днес Русия. Пътят за Китай минаваше от там. За индивидуални туристи беше трудно. Имах финансова възможност, но сигурно щеше да се наложи да напусна работа или да изляза в дълга отпуска. Бях готов на всичко само и само да опозная източната част на глобуса, да се срещна с хората там, да изуча обичаите им.

Ходил тук, ходил там, накрая се установява в България за постоянно. Живял в Перник, Добрич, Бургас, намирал приятели, правил добро на побудните. Една българска жена, народна певица, го задържала доста години в Котел, градът на килимите, фолклора и типичната българска архитектура.

- За малко да пусна корени там.... – разказва отново Якоб.

Купил две къщи в български стил, събирал стари, оригинални котленски килими, стари български книги, инструменти и всичко това само защото е обичал България. За да не забрави, че е холандец, всяка година в Котел правел празник на Холандия, за да запознае хората с бита и обичаите на неговата страна. Стигнало се до предложение за кметски пост, но пустите политически интереси не допуснали това да се случи. Но хората го обичали и разбирали, че в неговото сърце гори пламъкът на България.

Както се казва „Неведоми са пътищата Господни” и моят приятел Якоб, след много странствания решил да се установи за постоянно в Търново.

По това време ние вече се бяхме преоткрили и знаех за неговите намерения и планове. А той винаги е пълен с планове и идеи и често споделя някои от тях с мен. До колкото можех му помагах със съвети. Якоб често

изчезваше от града за известно време, появяваше се, ту за кратко, ту за дълго до като разбрах сериозните му намерения да остане в Търново.

Дълго проучва и търси дом, който да отговаря на неговите представи за българска къща, с български дух и атмосфера, които в Търново вече са рядкост. Повечето такива къщи тънат в разруха с безименни собственици разпилени някъде по света.

Най-накрая се спря на нещо старо и стабилно, къща в старата част на града – Варуша, откъдето се откриваше прекрасна гледка към централната част на града, Балкана, църквата на Колю Фичето, Свети Никола, която с медния си камбанен звън отбелязва Вечернята, а старият часовник чуква дванадесет пъти в полунощ. Това е атмосферата на истинското Старо Търново.

Самата къща има дълга история. Строена още по турско време/пардон, османско присъствие/, много стабилна. Продавана и препорачвана няколко пъти, в сградата умело си хармонират старинното с модерното. Къщата е на два ката, като долу се намират кухнята и сервизните помещения, а на втория етаж с типично за времето си разположение - огромен хол – вестибюл, от който се влиза в няколко южни спални.

Якоб искаше в къщата му да има атмосфера, всяка стая да бъде различна. Успях да направя няколко стенописа, разбира се, в едната стая имаше холандски мотиви. Едни от най-хубавите ми картини останаха в неговата колекция, а той има усет към красивото, интересното, модерното.

Много често ходим на изложби, концерти, представяния. Моят приятел не пропуска фолклорен концерт на известните български ансамбли. Като чужденец в България, макар и от доста време, си мислех, че понякога е самотен. Но колкото повече го опознавам, се убеждавам, че не е така. Познава доста хора, работещи в този бранш – певици, певци, композитори, ръководители на състави, Янка Рупкина, са лични негови приятели.

Често обсъждаме идеи какво можем да направим за нашия красив град, посещаван от хора от цял свят.

По негова идея се опитахме да създадем социална кухня за бедни, като се свържем с хранителни вериги както се практикува в Холандия, но ХЕИ веднага ни „отрязва крилцата” и идеята пропадна.

Организирахме група на сдружение „Зелените” във В.Търново, започна добре, макар, че доброволците бяха малко, но хората научиха за нас. Пак по настояване на Якоб се регистрирахме и явихме на изборите за местен парламент. Резултатите не ни обнадеждиха.

Една интересна негова инициатива, във връзка са предизборната ни реклама като сдружение „Зелените” беше регата с лодки по река Янтра, едно незабравимо за мен приключение, разкриващо красотите на Търново, погледнато от реката. Разбира се, видяхме и мръсните канали и затлачените от бутилки и автомобилни гуми бързеи на реката. През цялото време на пътуването виках високо „Търновци, събудете се!!!”, но така и не пожелаха да чуят нашите идеи и намерения. Просто ни гледаха странно.

Якоб опитва продължителна глътка чай, хапва от вкусните сладки, приготвени от еколожката Таня и продължава разказа си.

- Спал съм по гари, арестували са ме, ял съм с руските войници свинска мас, сельодка с водка /почти чист спирт/, минавал съм граници, посрещали са ме като шпионин или като президент, с държавна кола и охрана. Спал съм в луксозни хотели, с прекрасни гледки, спал съм и на дъските в село в Русия, но никога нищо не прекъсна желанието ми да изучавам света, държавите, народите и да заобичам още повече България – завършва своя разказ Якоб.